

2022-04-25 OY kokous 2022-1

Aika: 2. ma 25.4. klo 10:00-11:45

Paikka: online-kokous (Zoom)

Kotisivu: Ontologiakehittäjien yhteistyöryhmä - <https://www.kiwi.fi/x/UKYmBg>

Osallistujat

Läsnä

- Mirja Anttila, Kansalliskirjasto (YSO)
- Johanna Eerola, Terveystieteiden tutkimuskeskus, THL (TERO)
- Maria Forsén, Åbo Akademi (YSO/ALLFO)
- Leena Granholm, Valtioneuvoston kanslia (JUHO)
- Päivi Kouki, Sanastokeskus
- Mikko Lappalainen, Kansalliskirjasto (YSO, Finto) (pj)
- Marko Latvanen, Digi- ja väestötietovirasto (JUPO)
- Outi Maisalmi, Väylävirasto (LIIKO) (läsnä taukoon asti)
- Niko Partanen, Kansalliskirjasto
- Marjut Puominen, Helsingin kaupunginkirjasto (KAUNO)
- Ulriikka Puura, Kotus (KTO)
- Nina Repo, Kansallismuseo (MAO) (Leena Furu-Kallio)
- Jarmo Saarikko, Kansalliskirjasto (YSO) (Tuomas Palonen) (siht.)
- Katri Seppälä, Sanastokeskus
- Joeli Takala, Kansalliskirjasto
- Virpi Talja Nerman, KAMU Espoon kaupunginmuseo
- Anni Wallenius, Suomen valokuvataiteen museo (VALO)

Poissa

- Pia Virtanen, Yleisradio
- Lauri Saarikoski, Yleisradio
- Tanja Rasila, Yleisradio
- Esa Tiainen, Maanmittauslaitos (PTO)
- Max Fritze, Suomen valokuvataiteen museo (VALO)
- Ville Koivula, ELY-keskus (JUPO)
- Marjut Kokko, Korkein oikeus, OM (OIKO)

Asiat

Ensikertalaisten esittäytyminen

- Käytiin läsnäolijoiden lyhyt kierros. Uusi jäsen Virpi Talja Nerman. Ensimmäistä kertaa mukana myös Niko Partanen Kansalliskirjastosta. Lisäksi mukana useiden erikoissanastojen kehityksessä mukana oleva Päivi Kouki Sanastokeskuksesta.

Alkutunnelmat (Mikko Lappalainen)

Ajankohtaista (Jarmo Saarikko)

- Esimerkkitapaus: JUHOn tietomallin muokkaus
  - YSON kanssa päällekkäisten käsitteiden poistaminen. Jäljelle jäävät vain ne käsitteet, joita ei ole YSOssa tai on eri alakäsitteitä.
- UUSI ontologia tulossa: OMA mediataiteen ontologia (ontology of media arts)

Kommentteja

- Monissa ontologioissa on säilytetty entiset päällekkäisyydet, mutta pyritty välttämään uusia päällekkäisyyksiä YSON kanssa. Molemmissa ratkaisussa on hyvät puolensa. On kuitenkin mahdollista, että myöhemmin huomataan tarve esim. erilaisille suhteille erikoisontologiassa, jolloin päällekkäisyydestä on etua.
- Mutu työkalu kyllä tunnistaan päällekkäisyyksiä.
- Kun käsite on on jo useissa erikoisontologioissa, niin tällainen helposti otetaan mukaan YSOon., jolloin syntyy lisää päällekkäisyyttä
- OMA ontologiaa on kehitetty Mediataiteen historia (MEHI) projektissa.

YSO ammatit -hierarkian käsittely (Mirja Anttila)

- YSO-toimitus ehdottaa muutosta YSON <http://www.yso.fi/onto/ysop1179> ammatit-hierarkiaan.
- Muutos on periaatteessa pieni ja linjassa esim. arvonimet-hierarkian kanssa <http://www.yso.fi/onto/ysop305>.
- Issue ja keskustelu ehdotuksesta: <https://github.com/NatLibFi/Finto-data/issues/352>
- Ratkaisuehdotus
  - siirretään kaikki alakäsitteet pois ammattien alta (paitsi ammatit-loppuiset)? (suoraan toimintaan liittyvän roolin alle)
  - Siirtyviä käsitteitä olisi 353.
  - ammatit-käsite siirrettäisiin yhteiskunnalliset objektit käsitteen alle.

Keskustelua

- Voi olla huononnut, jos YSON hierarkia karkeutuu, kun välitasot poistuvat ja alakäsitteiden listat tulevat satojen käsitteiden mittaiseksi.
- Keskusteltiin "ammatit" -käsitteen paikasta hierarkiassa verrattuna arvonimet -käsitteeseen.
- Keskustelussa toivottiin ns. "oikeiden ammattien" kokoamista edelleen omaksi ryhmäkseen.
- Käytettävyyteen liittyvä kysymys on mitä kautta käsitettä lähestytään eli joko hierarkian kautta vai suoraan käsitettä etsimällä.
- Myös Metatietosanasto sisältää ammatteja. Metatietosanastolla ja YSOlla on kummallakin erillinen käyttötarkoituksensa, joten molempia tarvitaan. Metatietosanaston lista perustui alunperin YSON listaan, mutta on täydentynyt eri tavalla myöhemmin. Keskustelussa mainittiin myös Tilastokeskuksen ja kunta-alan ammattiluokitus luettelot mahdollisina lähteinä alaryhmittelylle.
- Tarvittaessa jatkokeskustelua voidaan käydä Githubissa issuen #352 yhteydessä.

PÄÄTÖKSET

- YSON "ammatit" käsite voidaan siirtää yhteiskunnallisiin objektit -käsitteen alle.
- YSO-toimitus ryhmittelee osa nykyisistä ammateista alakäsitteistä esim. "*ammattiin liittyvä rooli*" -käsitteen alle. Ne jotka eivät ole ammatteja toimitus voi siirtää suoraan "*toimintaan liittyvä rooli*" alle.

Kantoon siirrettävät yhteisöt (tapahtumat/kokoukset) (Mirja Anttila)

- Kirjastoalan kuvailuryhmien yhteisissä työpajoissa v. 2021 linjattiin, että tapahtumia ei enää kuvailla YSOon ja YSOssa olevat tapahtumat pitäisi siirtää Kantoon. <https://www.kiwi.fi/x/uwTaCw>
- Jääkö erikositologioihin kuitenkin vastaavia yksilökäsitteitä, jotka sitten päätyvät KOKOon? Miten tällaiset poikkemat otetaan huomioon kehityslinjauksissa? Pitäsikö tällaiset käsitteet "korvamerkitä" jollakin propertyllä?
- 1163 käsitettä KOKO:ssa jotka alkavat isolla kirjaimella. Erityisesti JUHOssa paljon KANTOssa olevia yhteisöjä, usein kuvailtu lyhenteinä. Ongelma voi olla Kanton yksikielisyys.
- Miten YSOssa linjataan tämä ja miten erikositologioissa?

Keskustelua

- Selkeytystä ja päällekkäisyyden poistamista pidettiin hyvänä asiana.
- Ontologioita käytävissä järjestelmissä tulisi pystyä hyödyntämään useampia sanastoja, jolloin ontologian ja Kanton yhteiskäyttö olisi mahdollista. Tällainen olisi hyvä ottaa huomioon uusien järjestelmähankintoja suunniteltaessa.

PÄÄTÖKSET

- Kantoon siirrossa voidaan edetä suunnitellusti. Mirjan tekemä kartoitus KOKOn erikositologioissa olevista toimijoista lisätään asiakaswikiin tämän muistion mukana.

YSON ryhmittelevien käsitteiden poisto (Mirja Anttila)

- <https://github.com/NatLibFi/Finto-data/issues/824#issuecomment-1002477816>
- Poistoa ehdotetaan, sillä näiden käyttö on ollut satunnaista eikä niitä ole käytetty yhtenäisellä tavalla kautta ontologian. Kun ryhmät eivät ole poissulkevia, on vaikea hahmottaa missä ryhmässä käsitteen pitäisi olla ja kattavatko ryhmä kaikki alakäsitteet. (esim. "*aine käytön mukaan*" vs. "*a ine vaikutuksen mukaan*" sekä "*vaikutukset ilmenevistavana mukaan*" vs "*vaikutukset vaikutustavan mukaan*"). Ryhmän jäsenillä ei olekaan varsinaisesti yhteisiä piirteitä, kun ryhmä on tulkittu eri aikoina eri tavoilla. Perustelut tarkemmin Mirjan esityksessä.

Keskustelu

- YSOon jäisivät vielä temaattiset ryhmät eli tietomalli ei tältä osin muutu. Ehdotus koskee käytännössä vain YSOa.
- Terossa ja Liikossa ja MAO/TAOssa on omia ryhmitteleviä käsitteitä.
- YSO-toimituksessa ei ole tarkoitus vaikuttaa erikositologioissa käytettyihin ratkaisuihin.
- Fintossa on ongelma, jossa ryhmittelevä käsite katoaa näkyvistä, jos sen alakäsitteellä on myös toinen (ei-ryhmittelevä) yläkäsite. Tätä ei ole vielä pystytty ratkaisemaan. Finto.fi pyrkii kyllä tukemaan kaikkia käyttötärpeitä. Palautetta otetaan vastaan ja asioita nostetaan sitä kautta työlistoille.
- Keskustelua vaoidaan jatkaa yllä mainitussa Githubin issueissa #824..

Muut asiat

- Seuraava kokous syksyllä loka-marraskuussa.